

Κυριακή Σαμαρείτιδος (Ιωάννου 4,5-42)

Ορθοδοξία / Θεολογία

Αρχιμανδρίτης Ζαχαρίας Ζάχαρου, Ιερά Μονή Τιμίου Προδρόμου Έσσεξ Αγγλίας

Το Ευαγγελικό αυτό ανάγνωσμα είναι υπέροχο, φορτωμένο με μεγάλες και υψηλές αλήθειες, που ο Κύριος καταδέχεται να μεταδώσει σε μια γυναίκα διαβεβλημένη, αιρετική και με ατασθαλή βίο, που καταγόταν από τον βδελυρό για τους Ιουδαίους τόπο της Σαμάρειας.

Ο τρόπος συνδιαλλαγής του Χριστού με τη γυναίκα αυτή δίνει υπόδειγμα συναναστροφής με τους συνανθρώπους μας. Στην περικοπή αυτή βλέπουμε αφενός το μεγαλείο της αγάπης του Θεού, που κυνηγάει τον άνθρωπο σε όλους τους δρόμους της ζωής του, για να εργαστεί τη σωτηρία του. Αφετέρου βλέπουμε τον άνθρωπο, που από την έσχατη πτώση του, μπορεί, όταν συνεργαστεί με τον Θεό, να ανέβει σε αγγελικά ύψη.

Οι Ιουδαίοι θεωρούσαν τους Σαμαρείτες μιαρούς. Ο Χριστός έκανε την υπέρβαση, ώστε να μπορεί αργότερα ο απόστολος Παύλος να διακηρύσσει με παρρησία, «ουκ ένι Ιουδαίος ουδέ Έλλην, ουκ ένι δούλος ουδέ ελεύθερος, ουκ ένι άρσεν και θήλυ· πάντες γαρ υμείς εις εστε εν Χριστώ» [\[1\]](#). Εκεί όπου ενεργεί η χάρη του Χριστού, η

χάρη της θεώσεως, κάθε είδους ανθρώπινης διακρίσεως καταργείται. Έθνος των Χριστιανών δεν είναι οι Έλληνες η οι Ρώσοι η οι Ρουμάνοι, αλλά όσοι έχουν λάβει το άγιο Βάπτισμα. Ενσωματωμένοι με τον Χριστό καθίστανται «γένος εκλεκτόν, βασιλείον ιεράτευμα, έθνος άγιον, λαός εις περιποίησιν»[\[2\]](#).

Ο Κύριος, διαβαίνοντας τη Σαμάρεια, κατά την ανεξιχνίαστη μέριμνά Του για τη σωτηρία των ανθρώπων, «κεκοπιακώς εκ της οδοιπορίας», κάθισε δίπλα στο πηγάδι του Ιακώβ να ξαποστάσει, «ως σκύμνος οικών εν αποκρύφοις»[\[3\]](#), περιμένοντας το θήραμά Του. Αυτός, που είναι η πηγή του ζώντος ύδατος απευθύνθηκε προς τη Σαμαρείτιδα που ήλθε να αντλήσει νερό, λέγοντας: «Δος μοι πιείν». Ο Κύριος που πεινά και διψά για τη σωτηρία των ανθρώπων, ταπεινώνει τον Εαυτό Του, προσποιούμενος ότι είχε ανάγκη από κάτι που η γυναίκα αυτή μπορούσε να Του προσφέρει. Συχνά πνευματικοί άνθρωποι, ποθώντας να μεταδώσουν στους γύρω τους την αλήθεια της αγάπης του Θεού που κατακαίει τα σωθικά τους, ακολουθούν το υπόδειγμα του Κυρίου σε αυτό τον διάλογο, και χρησιμοποιούν το τέχνασμα να ταπεινωθούν στον συνάνθρωπό τους, ζητώντας δήθεν κάποια χάρη. Ο ίδιος ο Θεός, αν δεν ταπεινωνόταν ενώπιον των κτισμάτων Του, βάζοντας τον Εαυτό Του κάτω από όλη την κτίση, δεν θα μπορούσε να μας μεταδώσει την αρετή Του, τη σωτηρία, τη ζωή Του. Με την άκρα κένωσή Του φανέρωσε την ισχυρότερη του θανάτου αγάπη Του προς τον άνθρωπο, η οποία «πληγώνει τον εκλεκτό της»[\[4\]](#). Ο Σταυρός έγινε πόλος ακαταμάχητης έλξεως για

όποιον Τον αντικρίσει, και προκαλεί τη φιλοτιμία να ανταποκριθεί ο άνθρωπος με κάθε τίμημα στην άμωμη αγάπη Του. Και η ψυχή σκέφτεται: «Αν τέτοιος είναι ο Θεός, πρέπει το συντομότερο να εγκαταλείψω τα πάντα και να αναζητήσω μόνο την ένωση με Αυτόν»[\[5\]](#).

Στους κόλπους της Εκκλησίας η εξουσία είναι πνευματική. Η φύση της διαφέρει από την εξουσία που έχουν οι δυνάστες του κόσμου τούτου. Γεννιέται από την ταπείνωση. Όταν ο άνθρωπος αγωνίζεται να γίνει το μηδέν της ταπεινώσεως, ελκύει τη χάρη του Θεού, που του μεταδίδει αληθινή αυθεντία, εξουσία παράδοξη, την εξουσία της χάριτος και της αγάπης του Χριστού. Ο «πεπυρωμένος λόγος»[\[6\]](#) του Θεού μεταποιεί την ψυχή του και τον ενδύει με δύναμη. Τότε και ο δικός του, ο ανθρώπινος λόγος, όπως επανειλημμένα διαπιστώνουμε στην επαφή μας με τους Αγίους, γίνεται εξουσιαστικός, πληροφορεί τις καρδιές με χάρη, θραύει οστά και αναγεννά.

Ο Κύριος πρόσφερε «*ύδωρ αλλόμενον εις ζωήν αιώνιον*», διότι ο Θεός τον άνθρωπο τον δημιούργησε για την αιωνιότητα και μόνο την αιώνια ζωή απαιτεί το πνεύμα του με τρόπο επιτακτικό [\[7\]](#), όσο και αν ο κόσμος προσπαθεί να κορέσει τη δίψα αυτή, προσφέροντας πρόσκαιρες απολαύσεις και επίγεια δόξα, που η αίγλη της διαλύεται σαν καπνός, αφήνοντας την καρδιά κενή και ερημωμένη. Η πνευματική πείνα και δίψα δεν γνωρίζουν κορεσμό. Όταν ο πιστός αρχίζει να γεύεται τη χάρη του Θεού και να ξεδιψά με το ύδωρ το ζων, πορεύεται «*εκ δυνάμεως εις δύναμιν*»[\[8\]](#), ανεβαίνει σε διαρκώς μεγαλύτερο πλήρωμα αγάπης, ζωής, αγαλλιάσεως.

Ο λόγος του Κυρίου, «*δος μοι πειίν*» ακούγεται μεν αινιγματικός, αλλά στόχευε να διεγείρει στη Σαμαρείτιδα πνευματική ένταση και διάθεση συνέργειας για το θαύμα που θα επιτελείτο, την ανακαίνιση της ψυχής της, τη μεταποίηση μιάς γυναίκας αιρετικής και διαβεβλημένης στην αγία μάρτυρα και ισαπόστολο Φωτεινή. Ο Χριστός, που η Σαμαρείτιδα στην αρχή Τον αποκαλούσε Κύριο και στη συνέχεια «*μείζωνα του Ιακώβ*», αρχίζει να της φανερώνεται ως προφήτης, καθώς για να αναμοχλεύσει μέσα της πνευματικά νοήματα, με πολύ λεπτό τρόπο ελέγχει τη βιοτή της. Για να ανέβει στο «*όρος του Κυρίου*» και να λάβει «*ευλογία παρά Θεού*», που θα γινόταν μέσα της πηγή ύδατος ζώντος, έπρεπε να Τον προσεγγίσει «*αθώαις χερσί και καθαρά τη καρδιά*»[\[9\]](#).

Ο Κύριος δεν την κατακρίνει, αλλά με μεγάλη ευγένεια ψυχής την ελέγχει. Υπάρχει έλεγχος που εξουθενώνει και συντρίβει, και έλεγχος προφητικός, που θεραπεύει, αποκαλύπτει νέους ορίζοντες και φέρει έμπνευση στον άνθρωπο. Οι σοφοί του κόσμου τούτου έχουν εκπαιδευθεί να παρατηρούν και να αναλύουν συμπεριφορές, να φανερώνουν στους άλλους ελλείψεις και ατέλειες, με τρόπο όμως που συντρίβει και οδηγεί σε απόγνωση, καθώς περιτειχίζει τον άνθρωπο μέσα στο εγώ του. Αντιθέτως, όταν ο λόγος του Θεού ενεργεί, επιτελεί δύο έργα, φωτίζει τα πάντα, αλλά συγχρόνως μεταδίδει δύναμη και έμπνευση για θεραπεία και την υπέρβαση κάθε πάθους και αμαρτίας.

Ο Κύριος την έλεγξε και την παίδευσε, όχι όμως για να την εξουθενώσει. Έτσι πράττει με όλο το γένος των ανθρώπων. Τα παθήματα που επιτρέπει να πλήξουν τον άνθρωπο και η παιδεία Του, δεν είναι εκδίκηση η τιμωρία. Αντιθέτως, είναι πόθος να φέρει τον αποστάτη της χάριτός Του σε κατάσταση, που να μπορεί να δεχθεί τη δωρεά Του, να την εκτιμήσει, να τη διαφυλάξει ως πολύτιμο μαργαρίτη και να την πολλαπλασιάσει προς σωτηρία δική του και των συνανθρώπων του.

Η γυναίκα εξεπλάγη, και με την καρδιά αλλοιωμένη από την ενέργεια της παρουσίας και του λόγου του Κυρίου λησμόνησε την παραφθορά του βίου της και άρχισε να θεολογεί. Ο νούς της άνοιξε, και σταδιακά συμορφωνόταν στην αποκάλυψη της καινής ζωής, η δύναμη της οποίας δονούσε την καρδιά της. Συναισθάνθηκε πως αυτό που σώζει δεν είναι η ηθική, αλλά η Θεογνωσία και η Θεολογία, που προσδίδουν τον ορθό προσανατολισμό στη ζωή του ανθρώπου και

την έμπνευση για να καθορίσει ανάλογα την πορεία του. Στην ερώτησή της για τον τόπο λατρείας του Θεού, ο Χριστός της αποκρίθηκε κατά την υπόνοιά της, εντούτοις, αποκαλύπτοντας σταδιακά ύψιστες αλήθειες, ότι με τη χάρη του Αγίου Πνεύματος η λατρεία λαμβάνει χώρα πλέον σε αχειροποίητους ναούς, ότι η καρδιά του ανθρώπου οικοδομείται σε σκήνωμα του Θεού Ιακώβ[10].

Ο Κύριος, όταν λέει ότι «Πνεύμα ο Θεός και τους προσκυνούντας αυτόν εν Πνεύματι και αληθεία δει προσκυνείν»[11], μιλάει πολύ συγκεκριμένα και καθαρά. Ο Θεός δεν είναι μια φιλοσοφική ιδέα. Είναι ο Θεός Πατήρ, ο κατ' ουσία Πατέρας του Κυρίου Ιησού, και κατά χάρη Πατέρας όλων των ανθρώπων. Ο Θεός είναι Πνεύμα, και όσοι επιθυμούν να Του προσφέρουν λατρεία πρέπει να Τον προσκυνούν με τη χάρη του Αγίου Πνεύματος και με την αλήθεια του Μονογενούς Υιού, ο Οποίος παρρησία διεκήρυξε ότι «εγώ ειμι η αλήθεια»[12]. Η αληθινή προσκύνηση επομένως προσφέρεται στην Αγία Τριάδα την «ομοούσιον και αχώριστον».

Ο Θεός λατρεύεται εν Πνεύματι Αγίω που εκπορεύεται από τον Πατέρα, αλλά και εν τω πνεύματι της αληθείας που κατέχει τον άνθρωπο, όταν πενθεί και μετανοεί. Ο Θεός είναι Πνεύμα και είναι η Αλήθεια, ενώ ο άνθρωπος γίνεται πνευματικός και αληθινός, όταν ζει με μετάνοια, όταν ομολογεί ενώπιόν Του ότι «Αυτώ μόνω αμαρτάνει, αλλά και Αυτώ μόνω λατρεύει»[13]. η λατρεία του συνίσταται στα πικρά και ελεεινά δάκρυα για την αχρειότητά του, και στην ευγνωμοσύνη για την άμωμη αγάπη Του. Το Πνεύμα το Άγιο φανερώνει από τη μια το ιλαρό Φως και την Αλήθεια του Θεού και από την άλλη το ζοφερό σκότος και το ψεύδος του ανθρώπου. Παρέχει ωστόσο στον άνθρωπο την ανδρεία να ομολογήσει κατ' αρχάς την κοσμική αλήθεια της πτώσεώς του και στη συνέχεια να εκζητήσει το μέγα έλεος του Θεού.

Το κάλλος ενός τέτοιου Θεού συναρπάζει και εμπνέει, γεννά στον άνθρωπο πόθο γι' Αυτόν έως τέλους, ενώ η θέα του εωσφορικού σκότους και της φθοράς που φέρει μέσα του προκαλεί μίσος για καθετί που εμποδίζει την ένωση με την Ακρότητα των εφετών. Γράφει ο άγιος Σωφρόνιος: «Γεμάτοι από αποστροφή για τον ίδιο μας τον εαυτό και την κακία που εμφωλεύει μέσα μας, ποθούμε να Του μοιάσουμε στην ταπείνωση, και ο πόθος αυτός είναι όμοιος με δίψα

μέχρι θανάτου»[14]. Σύμφωνα με τον λόγο του Κυρίου, χωρίς το άγιο αυτό μίσος δεν μπορεί κανείς να είναι καν μαθητής Του[15]. Μόνο μισώντας ο άνθρωπος το καταχθόνιο σκότος του φθάνει να προσφέρει θεοπρεπή προσευχή, που «είναι ενέργεια άφθαρτη και ακατάλυτη» και που «ο ίδιος ο Θεός την διαφυλάσσει αιώνια»[16].

Η γυναίκα αυτή, παρόλη την ηθική ακαταστασία της ζωής της, είχε δίψα Θεού και

θεολογικές σκέψεις στον νού, που «ως οσμὴν ευωδίας», σύμφωνα με τον ἅγιο Γρηγόριο Παλαμά, εἴλκυσαν το Πνεύμα του Θεού να επαναπαυθεῖ πάνω της[17], ὥστε να δεχθεῖ την ὑψιστη ἀποκάλυψη ἀπὸ τον Κύριο Ἰησοῦ: «*Εγώ, ο λαλῶν σοι, εἰμί ο Μεσσίας*». Ο Κύριος εκφέρει τον λόγο αὐτό τώρα, που ἤδη ἡ Σαμαρείτιδα ἔχει αισθανθεῖ μέσα της τὴ Θεότητά Του. Ο Θεός πείθει με τὴν παρουσία Του· δεν κατανοεῖται με τον νού, ἀλλὰ ὅταν σκύψει ὁ ἄνθρωπος στὴν καρδιά του, δέχεται ἐκεῖ, με τὴ χάρη του Ἁγίου Πνεύματος, τὰ τεκμήρια τῆς ἀλήθειάς Του. Ο λόγος τῆς χάριτός Του, γίνεται νόμος ζωῆς, νόμος ὄχι πλέον ἰουδαϊκός «*εγγεγραμμένος ἐν πλαξί λιθίναις*», ἀλλὰ πνευματικός, «*ἐν πλαξί καρδίαις σαρκίνας*»[18].

Παραπομπές:

[1]. Γαλ. 3,28.

[2]. Α' Πέτρ. 2,9.

[3]. Βλ. Ψαλμ. 16,12.

[4]. Ο Ἅγιος Σιλουανός ο Αθωνίτης, σ. 303.

[5]. Οψόμεθα τον Θεόν καθώς ἐστι, σ. 273.

[6]. Βλ. Ψαλμ. 118,140.

[7]. Βλ. Οψόμεθα τον Θεόν καθώς ἐστι, σ. 25.

[8]. Ψαλμ. 83,8.

[9]. Βλ. Ψαλμ. 23,3-5.

[10]. Βλ. Ψαλμ. 131,5.

[11]. Ἰωάν. 4,24.

[12]. Βλ. Ἰωάν. 14,6.

[13]. Βλ. Εσπερινός Δευτέρας Ἁγίου Πνεύματος, γ' Ευχή γονυκλισίας.

[14].

Οψόμεθα τον Θεόν καθώς εστι, σ. 380.

[15]. Πρβλ. *Ματθ. 10,37-39· Μάρκ. 8,34-37· Λουκ. 14,26-27.*

[16]. Βλ. *Λουκ. 10,42· Άποκ. 5,8· Οψόμεθα τον Θεόν καθώς εστι, σσ. 61-62.*

[17]. Βλ. Γρηγορίου Παλαμά, Ομιλία ΙΘ': «Εἰς τὸ κατὰ τὴν Σαμαρείτιδα τοῦ Χριστοῦ Εὐαγγέλιον· καὶ ὅτι δεῖ καταφρονεῖν τῶν παρόντων», 9, *Γρηγορίου του Παλαμά, Συγγράμματα*, τόμ. ΣΤ', ἔκδ. Βασ. Ψευτογκά, Θεσσαλονίκη, 2015, σσ. 230-231.

[18]. Βλ. *Β' Κορ. 3,3.*

PERMANENTLY_REMOVED